

Norske våpen i Gaza-krigen

NRK Brennpunkt

Publisert 10. februar 2009

**Renie Thorleifsson
Jørn Norstrøm
Tarjei Leer-Salvesen
Erik Martiniussen**

- Metoderapport til SKUPs prisjury -

1. Navn på journalist(ene) som har gjort jobben.

Arbeidet med denne saken ble utført av et team fra NRKs Brennpunktredaksjonen, med god hjelp fra en praktikant utplassert fra dokumentarfilmlinja ved Høgskulen i Volda.

Reporter: Renie Thorleifsson

Regi, foto og research: Jørn Norstrøm

Research: Tarjei Leer-Salvesen

Research: Erik Martiniussen

2. Tittel på arbeidet, prosjektet.

Vi kaller prosjektet ”Norske våpen i Gaza-krigen”.

Det er en Brennpunkt-sending i formatet ”Oppdraget”.

3. Fullstendig liste over samlet publisering med tittel, dato og medium.

TV:

Saken ble publisert i tv-sendingen til **NRK Brennpunkt** 10. februar 2009 kl 2130 på NRK1.

TV-sendingen er også publisert på NRKs nettsider på denne adressen:

<http://www1.nrk.no/nett-tv/klipp/462958>

Nett:

Til publiseringen hører også nettartiklen: **"Utnytter smutthull: Norge tjener på våpensalg til Israel"**, publisert 10.februar 2009 kl 1900 på denne nettsiden:

<http://www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/1.6467936>

Vi har som policy å publisere en kortfattet metodeartikkel til hver sak vi sender, i tillegg til de ordinære artiklene. Det ligger en kort **"Slik gjorde vi det"**-artikkel til denne saken på følgende nettadresse: <http://www.nrk.no/programmer/tv/brennpunkt/1.6467990> som er publisert samtidig, kl 1900 den 10. februar 2009.

TV-saken er vedlagt papirutgaven av denne metoderapporten i form av en DVD.

Nettartiklene er vedlagt i utskrift.

4. Redaksjon og redaksjonsadresse, samt tlf.nr.

NRK Brennpunkt

v/redaktør Vibeke Haug

Postadresse: FG 22, 0340 Oslo

Tlf redaksjonen: 23049000

Epost til redaksjonen: brennpunkt@nrk.no

5. Journalistens (eller kontaktpersons) adresse og telefonnummer.

Renie Thorleifsson:
renie.thorleifsson@nrk.no, tlf 92898272

Jørn Norstrøm:
jorn.norstrom@nrk.no, tlf 40859070

Tarjei Leer-Salvesen:
tarjei.leer-salvesen@nrk.no, tlf 92429935

Erik Martiniussen:
erik.maritinussen@gmail.com, tlf 90676598

6. Redegjørelse for arbeidet;

a) Når og hvordan kom arbeidet i gang, hva var ideen som startet det hele?

I romjulen 2008 gikk Israel til angrep på det palestinsk-kontrollerte området Gazastripen. Brennpunkt-redaksjonen hadde sendepause, og fulgte bare med på nyhetene andre publiserte i romjulen. Men på det første morgenmøtet i januar, oppstod spontant en diskusjon om hvor vidt vi hadde ideer til saker der vi kunne sette søkelys på krigen, som fortsatt dominerte i nyhetsbildet. Vi har vanligvis flere måneder lang produksjonstid, så dette var litt utradisjonelt av oss. Men vi ville prøve.

Først valgte redaksjonen å lage en sak med der vi undersøkte om to barn var drept med et presisjonsstyrt missil.

Men etter hvert som vi diskuterte saken, ble redaksjonen enige om å lage en hel temasending om krigen i Gaza, og den andre saken vi ønsket å belyse var om norsk våpenteknologi ble brukt i krigføringen.

Det ble nedsatt to grupper som jobbet med hver sin sak til samme sending. Gruppene hadde tett kontakt underveis, men vår gruppe jobbet altså med spørsmålet om våpensalg.

b) Hva var den sentrale problemstilling ved starten av prosjektet?

”Bruker Israel norsk våpenteknologi i krigen i Gaza?” var spørsmålet vi søkte svar på.

Israel angrep Gazastripen for å slå ned på de gjentatte raketangrepene fra palestinsk side. Måten krigen ble ført på var omstridt, og det var til dels store sivile tap. Vi søkte ikke gjennom innslaget om norske våpen til Gaza-krigen å belyse krigføringen generelt. Men Norges årelange og svært restriktive politikk på direkte salg av våpen til Israel ble aktualisert på grunn av denne krigen. Hvis det likevel er smutthull som gjør at norsk våpenteknologi finner veien til denne konflikten, ville det være journalistisk interessant.

c) Redegjør kort for hva som er genuint nytt i saken (sett mot evt. tidligere offentliggjort informasjon).

Det nye i saken er opplysningene om at Israel bruker våpenet M72, med norskproduserte deler, laget på en fabrikk i USA eid av det delvis statseide norske selskapet Nammo, og at Israel tok disse våpnene i bruk i krigføringen på Gazastripen.

Saken tar også opp hvordan dette kan skje, og belyser et smutthull i norsk våpeneksport. Selv om et norsk selskap eier fabrikk og det er deler i våpnene som er tilvirket i Norge, så regnes handelen ikke som våpeneksport etter lovens bokstav. Dette fordi fabrikk som står som eksportør ligger i USA. Handelen går også innom amerikanske myndigheter, selv om alle, inkludert den norskeide fabrikkens underleverandører, er inneforstått med at Israel er den egentlige kunden. Saken belyser altså et juridisk smutthull og et politisk dilemma. Men det avdekkes ikke lovbrudd.

Da Israel gikk til angrep, kom det påstander fra politiske aktører i pressen som var engstelige for at Nammo-våpen eller ammunisjon kunne bli brukt i Israel. Men på dette tidspunktet ble påstanden avvist av selskapet, og påstanden ble ikke dokumentert før vårt program ble sendt.

d) Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problem underveis mv. Redegjør spesielt for kildebruk og kildekritikk.

Form:

Til vår sak valgte vi å bruke et kort dokumentarformat som vi i Brennpunkt kaller ”Oppdraget”. Denne formen innebærer at vi starter opptakene før vi vet hvordan saken vil ende. Seeren skal tas med i jakten på det vi forsøker å finne ut av. Vi bruker derfor en synlig reporter og viser i innslaget frem research etter hvert som vi finner svar. Til sakene i ”Oppdraget” bruker vi ingen ekstra virkemidler, som musikk. Dette ble vår arbeidsform, og sending ble bestemt til fem uker frem i tid, med gjennomgang av manus uken før.

Organisering:

Hvordan vi setter sammen et Brennpunkt-team varierer, men oftest består det av en reporter (som har regi og produceransvar), en researcher og en fotoredigerer. I januar 2009 hadde vi en praktikant i redaksjonen som skulle lære om arbeidet med dokumentarfilm i noe vi trodde ville bli en litt rolig periode av året. Renie Thorleifsson ble satt på som reporter for denne saken, med Jørn Norstrøm som fotoredigerer og Tarjei Leer-Salvesen fikk ansvaret for researchen. Praktikant Erik Martiniussen fra dokumentarfilmlinjen ved Høgskulen i Volda ville gjerne være med aktivt på noe som kunne bli publisert, i stedet for å gå og observere. Han deltok aktivt fra første dag, og var et fullverdig medlem av teamet. Slik som vi jobber, så er ikke rollene fullstendig adskilte. Alle er med på å tenke på bildemuligheter, og alle bidrar i researchen.

Arbeidet ble fulgt opp av både programleder Håkon Haugsbø, redaksjonsleder Cecilie Ellingsen og redaktør Vibeke Haug.

Vi hadde fire spor å sjekke innledningsvis, med ulike våpen og bedrifter. Et av dem var Nammo og det panserbrytende våpenet M72, og etter en innledende sjekk var det dette vi valgte å fokusere på.

Hvorfor Nammo?

Uten å gå inn på hva de andre sakene vi valgte bort var for noe, kan vi kort skissere hvordan vi tenkte i forhold til Nammo:

- Det finnes to nokså ulike kilder til statistisk informasjon om norsk våpeneksport; Utenriksdepartementets årlige stortingsmelding og Statistisk sentralbyrå sine data som genereres på bestilling (her er det litt vriene grenseoppganger og feilkilder i forhold til hva slags varekategorier som skal regnes som våpen og annet militært utstyr). Ingen av disse peker i retning av vesentlig direkte eksport av våpen fra Norge til Israel.
- Eksport er definert som det som skjer når en vare eller tjeneste krysser en grense.
- De senere årene har en rekke norske våpenbedrifter etablert produksjon i andre land. Bedriftene eksporterer til hverandre på tvers av grenser og innad i konsernene, og har kommersiell eksport fra ulike fabrikker i ulike jurisdiksjoner.
- Nammo har et slikt heleid selskap i USA. Når USA er den viktigste våpenleverandøren til Israel, kan dette være et sted å lete.

Nammo, tidligere Raufoss ammunisjonsfabrikk, er i dag et selskap eid 50% av den norske staten og 50% av finske Patria. Selskapet har fortsatt hovedkontor og ledelse på Raufoss. I 2006 varslet Nammo kjøp av en gammel samarbeidspartner i USA, og overtakelsesprosessen ble slutført med 100% Nammo-eierskap på nyåret 2007. Talley Defense Systems, som skiftet navn til Nammo Talley, driver fire våpenfabrikker i USA, den største av dem ligger i Mesa, Arizona.

Oversikt, og første konkrete spor

Vi arbeidet innledningsvis med å skaffe oss oversikt over hva fabrikkene i USA produserer, og vi benyttet oss av at USA er langt åpnere om sin våpeneksport enn hva norske myndigheter er. Mens de norske stortingsmeldingene om våpeneksporten er svært omtrentlige med tanke på hvilke firmaer som er involvert og hva slags våpensystemer som selges hvor, publiserer amerikanske myndighetsorganer lange lister over eksportkontrakter de har godkjent, hva slags våpensystemer som inngår, hvem som lager våpnene og i en del tilfeller også hva kontraktene er verdt. Det gjelder bare å vite hvordan man skal lete.

Fabrikkene til Talley lager mange ulike ting, fra drivladninger til granater og artilleriammunisjon til rakettmotordeler, små generatorer og hele skulderavfyrte våpen. Det er spesielt innenfor skulderavfyrte våpen samarbeidet med Norge har vært tett. Salget av ulike utgaver av våpenet M72 har i mange år vært viktig for Talley.

Når forsvarsmateriell eksporteres fra Norge, er det Utenriksdepartementet som godkjenner eksportlisens for hver enkelt ordre. Men største kunde hos norske våpenprodusenter er USA. Når Norge selger våpendeler til en så nær alliert som USA, kreves ingen sluttbrukererklæringer, slik man ofte krever hvis kunden befinner seg i Midtøsten. Hvis USA velger å videreselge våpen fra Norge, står landet fritt til det. Slik kan norske våpen havne i land Norge ikke vil selge til direkte. Derfor var kunnskap om våpnenes tekniske benevnelser viktig, sammen med kunnskap om amerikansk militær bistand og amerikansk eksportpolitikk.

Vi fant etter tre dagers research en pressemelding fra Defense Security Cooperation Agency (DSCA) som nevnte en ordre på 28.000 M72A7 fra Talley til Israel. Sammen med øvingsmissiler og reserveutstyr var avtalen verdt inntil 89 millioner dollar. Pressemeldingen var skrevet 9.9.2008. Kunne det virkelig stemme at disse våpnene var sendt før jul og nå ble brukt i Gaza?

Første kontakt med Nammo

Vi kontaktet Nammo raskt, men de benektet at ordren var gyldig og at våpen fra denne ordren kunne befinne seg i Gaza nå. Nammo var klare på at den konkrete ordren vi spurte om ikke var satt i produksjon og at salgskontrakten ikke var signert ennå, til tross for godkjenningen vi leste om hos amerikanske myndigheter.

Vi hadde ingen grunn til å betvile den informasjonen fra Nammos side. Men vi var likevel nysgjerrige: Hva slags erfaringer har Israel med M72, som gjør at de bestiller 28.000 eksemplarer av våpenet på en gang? Og ”hvem sitt” våpen er egentlig M72?

Våpenets historie og bedriftenes historie

Nå begynte dypdykkene i saken for vår del. Det ble viktig å finne faglig ekspertise løsrevet fra selskapet som kunne fortelle oss om våpenet, samt skriftlige kilder.

Et sted å henvende seg var Hæren i det norske forsvaret. De har lang erfaring med M72. Hæren kunne både fortelle om våpenet og demonstrere det slik at vi fikk tatt egne bilder på øvingsfeltet i Rena leir i Østerdalen.

M72 er et våpen de fleste som har vært innom Hæren i Norge har personlig erfaring med. Det er et kraftig, men enkelt panserbrytende våpen. Det kan brukes mot kjøretøy, pansrede kjøretøy og bygninger, og det avfyres fra soldatens skulder. Våpenet har en interessant historie, sett med norske øyne. Opprinnelig ble våpenet utviklet i USA, og i mer enn tyve år er det bare fabrikkene til Talley Defense Systems som har laget våpenet, samt Nammo på Raufoss etter lisens fra selskapet i USA.

På slutten av 80-tallet kjøpte imidlertid Raufoss ammunisjonsfabrikk rettighetene til å produsere M72 i Norge. For 15 år siden ble samarbeidet videreutviklet, slik at når det nye utgavene av våpenet ble produsert kom noen av delene fra Norge og noen fra USA, mens noe ble laget begge steder. Om lag 15% av innholdet i M72-ene Talley solgte for eksport og til den amerikanske hæren stammet fra Norge.

Vi saumfarte historiske pressemeldinger og årsmeldinger, vi lette opp referanser til M72 i bransjeblader om forsvarsindustrien, og vi leste historiske utgaver av bedriftenes hjemmesider.

Da Nammo omsider kjøpte Talley etter et langt og godt samarbeid i 2006/2007, kjøpte Nammo samtidig opp et par viktige underleverandører til systemet i USA, slik at selskapet nå eier hele verdikjeden av våpenet M72.

Nammo ble tidlig i prosessen spurt om de kunne gi et intervju i saken, men nektet på gjentatte forespørsler å stille opp. Selskapet besvarte imidlertid spørsmål skriftlig, slik at vi fikk anledning til å kryssjekke faktaopplysninger med dem underveis.

Søke i mange retninger samtidig

Vi regnet med at når Israel bestiller 28.000 utgaver av M72 til sitt infanteri, så vet Israels væpnede styrker allerede godt hvordan våpenet virker. Hva slags erfaring Israel har med våpenet allerede, gikk vi flere veier for å sjekke:

- Vi kontaktet israelske myndigheter og spurte direkte
- Vi kontaktet israelske soldater
- Vi lette i amerikanske arkiver etter dokumentasjon for tidligere salg
- Vi gjorde bildesøk
- Vi kontaktet Nammos fabrikker i USA
- Vi sporet opp underleverandører til Nammos fabrikker i USA og kontaktet dem

Amerikanske arkiver og militær bistand

Av amerikanske arkiver, brukte vi Utenriksdepartementets og Forsvarsdepartementets arkiver i første omgang. Her fant vi en del stoff om Nammo Talley og våpenet M72 i ulike versjoner.

Det som pirret vår nysgjerrighet mest var henvisninger til begrepet ”FMF”, altså Foreign Military Funding. Dette er USAs militære bistandsprogram. Mange land nyter godt av ordningen, som blant annet Tyrkia, Colombia og Egypt. Men den største mottakeren av slik hjelp er Israel med over 2 milliarder US dollar årlig.

Mye av disse pengene overføres ikke kontant, men utgjør pengestøtte dersom Israel velger å gjøre innkjøp hos amerikansk forsvarsindustri. Slik fungerer ordningen også som en støtte til amerikansk næringsliv. Og ett selskap som har nytt godt av dette i flere år, er Talley Defense Systems, som nå heter Nammo Talley.

Vi kjøpte noen timer gravehjelp fra en kollega i USA for å gå enda dypere i dette sporet. Han kom tilbake til oss med en del opplysninger fra en føderal militær kontraktsdatabase. Dette styrket saken vår.

Fotodatabaser og visuell gjenkjenning

Vi gjorde en masse tidkrevende bildesøk også. Det vi satte oss fore, var å se gjennom et enormt bildemateriale fra de store bildebyråene, og finne eksempler på uniformerte israelske soldater som åpent bærer M72, helst ferske bilder tatt i tilknytning til Gaza. Det lyktes.

Eksempelvis viser et som er tatt på grensen mellom Gaza og Israel i 2007 etter en trefning mellom israelske soldater og Islamsk Jihad en soldat fra IDF (den israelske Hæren) som bærer en synlig M72 på ryggen. Bildet er tilgjengelig via AP og Scanpix. Våpenet må stamme fra Talley i USA og bekrefter IDF's kjennskap til våpenet forutgående for ordren vi hadde kontaktet Nammo om.

Vurderinger og status

Israelske myndigheter kontaktet vi på tre måter; gjennom ambassaden i Oslo og gjennom de offisielle kontaktpunktene til Israel Defense Forces, samt det israelske forsvarsdepartementet.

Vi hadde en god tone med dem, men israelske myndigheter liker generelt ikke fokus på våpnene som brukes og ville ikke stille til intervju eller bidra med faktaopplysninger til prosjektet vårt.

Til sammen fant vi imidlertid gjennom andre kanaler som beskrevet en rekke referanser til bruk av våpenet. Muntlige bekreftelser fra israelske soldater var en god pekepinn. Men skriftlige bekreftelser fra amerikanske offisielle kilder og bildebekreftelser (uniformerte israelske soldater som poserer med våpenet) er bedre.

Nå visste vi at det israelske infanteriet hadde lang erfaring med våpnene fra den norskeide fabrikken i USA FØR de sist høst bestilte 28.000 av den nyeste og mest avanserte utgaven, M72A7. Kan vi komme nærmere en beskrivelse av ansvarsforholdene?

Etter behandling i Defense Security Cooperation Agency (DSCA) ble transaksjonen anbefalt gjennomført overfor den amerikanske kongressen. Sammen med reservedeler og øvingsmissiler har denne ordren en verdi på hele 89 millioner dollar, mer enn 600 millioner norske kroner. I følge Nammo er kontrakten ikke signert ennå. Men formelt sett er det

ingenting i veien for å gjennomføre handelen, annet enn at det vil være politisk omstridt her i Norge.

Politisk ansvar

Utenriksdepartementet godkjenner ikke eksportlisenser for våpen til Israel på grunn av konflikten i landet. Hvis et statseid norsk selskap gjennomfører et slikt salg likevel, kan det trygt kalles et smutthull i regelverket. Men ulovlig er det ikke.

Vi forsøkte å intervju utenriksminister Jonas Gahr Støre, ansvarlig statsråd for eksportlisenser og i tillegg leder av giverlandsgruppen til de palestinske selvstyreområdene. Han ville ikke stille til intervju i Brennpunkt, og begrunnet dette med at han kun ville stille i direkte sendte intervjuer og ikke medvirke i programmer som blir sendt i opptak. Vi forsøkte også næringsminister Sylvia Brustad, som forvalter av statens eierskap i Nammo.

Til slutt ble vi henvist til statssekretær Øyvind Slåke i Nærings- og handelsdepartementet. Han gav et intervju, og bekrefter langt på vei kjennskap til Nammos virksomhet, samtidig som han sier det ikke er aktuelt å bruke det statlige eierskapet for å instruere Nammo til å ta hensyn til norsk politikk for eksportkontroll med våpen når selskapet har fabrikker lokalisert i andre land.

Vi kontaktet forsker Hilde Wallacher ved Prio, og intervjuet henne om samme spørsmål. Hun sier klart og tydelig at denne saken illustrerer et smutthull i regelverket. Hvis norsk våpenindustri, også den som er statlig eid, ønsker å selge våpen til land Norge ikke eksporterer til er det bare å kjøpe seg en fabrikk i et annet land.

Nammo gir munnkurv til USA

Nammo i Norge fremstilte seg som uvitende om den store ordren som var godkjent i USA, og kunne ikke bekrefte at de hadde gjennomført tidligere salg til Israel heller. Vi var nysgjerrige på om Nammos heleide datterselskap i USA kunne hjelpe oss videre. Da toppsjefen i Nammo Talley ikke var tilgjengelig, og selskapet heller ikke oppgav noen informasjonsansvarlig, begynte vi å ringe bedriftens mellomledere i USA.

Vi snakket med ledere involvert i produksjon av M72 og i salgsprosessene, og her fikk vi endelig svar. De kjente til flere ordre fra Israel, også flere som hadde blitt gjennomført de senere årene.

Denne tilgangen varte ikke mer enn et drøyt døgn. Så gav Nammo i Norge munnkurv til alle i datterselskapet i USA. Overfor NRK Brennpunkt nektet Nammo fortsatt å stille til intervju selv. Men imøtekommenheten per epost ble bedre på dette tidspunktet. Vi fikk sjekket faktaopplysninger underveis. Blant mange spørsmål som var viktige for oss å få sjekket, var hvor stor andel av M72-ene Talley solgte forut for Nammos oppkjøp, som inneholdt deler fra Nammo i Norge. Svaret var at alt inneholdt norske deler, om lag 15% av verdien av hvert våpen, frem til Nammo altså kjøpte opp hele bedriften og hele våpenet.

Spesielle datasøk

Nammo Talleys nettsider har ikke noen søkemotor. De er ganske innholdsrike likevel, og vi tok i bruk to verktøy for å gjennomgå sidene deres i detalj. Det ene var WayBackMachine som er en tjeneste fra archive.org som tillater deg å lese tidligere versjoner av en nettside som ligger lagret på archive.org sine servere. Det andre verktøyet var site-avgrensede søk gjennom Google, kort forklart en måte å bruke Google på som intern søkemotor på en side som mangler slikt.

Da vi søkte etter FMF (altså Foreign Military Funds) og Israel med et slikt site-avgrenset søk på Talleys sider, dukket det opp to viktige dokumenter. Talley Defense og Nammo Talley har utarbeidet erklæringer som underleverandørene til selskapet skal fylle ut, om at de er inneforstått med at leveransene til fabrikkene skal inngå i et FMF-program, og at den egentlige sluttkunden er staten Israel.

Kontakt med Nammos amerikanske underleverandører

Disse dokumentene lagret vi. Så jobbet vi en stund med å finne ut hvem disse underleverandørene til fabrikkene i USA kunne være. Vi fant tre av dem ved å lete etter kontrakt i offisielle amerikanske arkiver og ved å søke etter tilbud der tidligere oppdrag ble oppgitt som referanse. Vi kontaktet disse tre. Slik fikk vi bekreftet at skjemaene var i bruk. Dermed kontaktet vi til slutt Nammo, som vedkjente seg skjemaene og ordlyden.

Dobbeltsjekking av nettkilder

Det finnes mange tidsskrifter og nettpublikasjoner som omtaler forsvarssektoren. Flere av disse nevnte både før jul 2008 og mens krigen i Gaza pågikk den meldingen vi også hadde lest fra Defense Security Cooperation Agency, der amerikanske myndigheter godkjente en forestående handel der Israel skulle få kjøpe 28.000 M72 av typen A7. Det var litt forvirrende, for man kunne få inntrykk av at handelen dermed var gjennomført.

Vi kontaktet fem av de andre publikasjonene som omtalte Israel og M72 og spurte om kildene deres. Flere av dem hadde bare meldingen fra DSCA. Men ett sted skilte seg ut. Analysene fra Forecast International har et bredere kildegrunnlag, og kunne fortelle at deres kilder i Israel sier våpenet har vært i bruk i landet over flere år.

Israelske soldaters internavis

Vi nærmet oss publisering og hadde mange og gode kilder på at Israel hadde kjøpt og brukt M72 tidligere. Men vi ville se om det var mulig å knytte bruken av våpenet tettere til Gaza og krigføringen der.

En av kontaktene vi hadde gjort tidlig i prosessen gjorde oppmerksom på at det israelske forsvaret holder seg med en slags internavis til soldatene og deres pårørende. Noen utgaver av denne publikasjonen er tilgjengelig elektronisk, med en liten forsinkelse.

Vi fant den omtalte publikasjonen, og trålet gjennom det vi kunne finne av aktuelle artikler fra forberedelsene til Operation Cast Lead, som Israel kalte krigføringen på Gazastripen.

Den 7. januar 2009 skrev en israelsk informasjonsoffiser en artikkel om hvordan instruktørene i IDF (Israel Defense Forces) forberedte sine infanterister til kampene i Operation Cast Lead

på Gazastripen. De ble blant annet drillet i bruken av M72 LAW som inngår i infanteriets utrustning før de rykket inn over grensen.

7. Spesielle erfaringer du vil nevne.

I vår sak var det verdt å merke seg at Nammos innledende uttalelser i Norge ikke samsvarte med det vi fikk høre i USA. Riktignok var ikke ordren på 28.000 våpen effektivt, men historikken med salg av dette våpenet til Israel var lang. Det ble viktig å spore opp ansatte i det amerikanske datterselskapet og underleverandører til fabrikkene i USA for å få ut informasjon som ikke var tilgjengelig her.

Noe av denne kontakten foregikk på epost, og noe foregikk ved samtaler vi tok opp og lagret. Vi valgte å ikke publisere selve samtalen ettersom det ikke var innhentet samtykke til dette og vi mente vi hadde tilstrekkelig dokumentasjon i andre kilder i saken. Men det var en tilleggskommentar som var god å ha i arbeidet, spesielt når Nammo gav munnkurv til alle sine ansatte i USA like etterpå.

Vi synes munnkurven Nammo gav direktørene i USA er spesiell sett i lys av argumentasjonen i saken. Nammos eiere, norske myndigheter, har jo ett godt argument for at man ikke skal gripe inn og stoppe våpensalget til Israel, selv om det er stikk i strid med norsk politikk. Argumentet er at dette er i tråd med amerikansk politikk og amerikansk lov, og skjer fra USA. De eneste som i denne saken var villige til å uttrykke et forsvar for det vi beskrev, var de ansatte i USA. Selskapet i Norge ville egentlig bare oppklare faktaspørsmål. Munnkurven hindret dermed ikke at fakta kom frem, men forhindret en ordentlig debatt i etterkant av saken.

Vi kan også nevne forskjellene i åpenhet mellom norske og amerikanske myndigheter på dette feltet. USA har gjennomgående bedre innsynsmuligheter og godt systematisert informasjon om militære spørsmål og våpenhandel. Når man jobber med saker som berører flere land, kan man utnytte forskjellene i de ulike landenes offentlighetslovgivning som en fordel.

8. Sted og dato, samt din underskrift.

Oslo, 14.1.2010

Jørn Norstrøm

Tarjei Leer-Salvesen

Renie Thorleifsson

Erik Martiniussen